herpy

SALAMANDRAR

Spotted Salamander

Ambystoma maculatum

Ambystoma maculatum är en kraftig, 15-25 cm lång salamander från Nordamerikas lövskogar, svart eller mörkgrå med två rader stora gula till orange fläckar längs ryggen. De vuxna djuren lever dolda under löv och trä och i gångar i jorden och kommer fram på natten, medan ägg och larver utvecklas i skogens fiskfria dammar. Arten är fridsam och trivs bäst svalt.

Familj: Ambystomatidae **Mild hudgift**

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**15-25 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**15-25 år**
Aktiv	**På natten**
Levnadssätt	**Marklevande och grävande**
Biotop	**Tempererad skog och äng**
Hudgift	**Mild** Tvätta händerna efter kontakt och håll fingrarna borta från ögon och mun
Svårighetsgrad	**Nybörjare**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Utveckling	**Larver i vatten**
Äggläggning	**I vatten**
Könsmogen	**24-84 mån.**
Ägg per säsong	**100-370**
Kläckning	**28-49 dagar**
Larvtid	**60-120 dagar** från kläckning till metamorfos
Larvföda	**Andra larver och små vattendjur (dafnier, myggolarver)**
Yngelvård	**Ingen**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**50 × 30 × 30 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**14-20 °C**
Temperatur, natt	**10-16 °C**
Luftfuktighet	**80-95 %**
Vatten	**Vattenskål**
UVB	**Behövs inte**
Föda	**Insekter och maskar/sniglar**
Hålls	**Ensamma eller parvis**

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Ej listad**
EU-bilaga	**Ej listad**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Ambystoma maculatum är en tjockkroppad salamander med bred, rundad nos, kraftiga ben och en tjock svans. Vuxna djur är 15-25 cm långa, svansen inräknad, och honorna blir oftast större än hanarna.

Grundfärgen är svart, mörkbrun eller mörkgrå, och undersidan är skifferfärgad. Längs ryggen sitter två oregelbundna rader av runda, gula till orange fläckar från huvudet och ut på svansen, sammanlagt 24-45. Fläckarna närmast huvudet är mest orange. Djur utan fläckar finns, men är sällsynta. Larverna är matt gröna till ljusbruna med små mörka fläckar och yttre gälar.

Hanen känns igen under parningstiden på en större kloak än honans. I naturen blir arten vanligtvis omkring 20 år, och enstaka djur blir över 30 år.

Vid hot kröker djuret ryggen, stöter med huvudet och slår med svansen, medan hudkörtlar på rygg och svans avger ett klibbigt, vitt och giftigt sekret. Den kan irritera slemhinnor, så tvätta händerna före och efter hantering. Svansen kan kastas av och växer ut igen.

Äggen har ett ovanligt knep: en encellig grönalg växer i och omkring gelémassan och ger de utvecklande embryona extra syre. Råden om bottensubstrat, vatten och foder bygger delvis på erfarenheter från de närbesläktade *Ambystoma mavortium* och *A. tigrinum*, som hålls mycket oftare.

Utbredning och livsmiljö

Ambystoma maculatum lever i östra Nordamerika, från Nova Scotia och Gaspéhalvön i Quebec västerut till norra stranden av Lake Superior och söderut till södra Georgia, Alabama och östra Texas.

> **Naturlig utbredning:** Kanada och USA.

LIVSMILJÖ

A. maculatum lever i mogna lövskogar och blandskogar med fuktig jord och ett tätt lager av löv, ofta längs flodslätter. Vuxna djur ses sällan: de ligger dolda under löv och nedfallet trä och i gångar som andra djur har grävt. Arten är ingen stark grävare och använder oftast befintliga gångar och sprickor, de flesta några få centimeter under ytan. De flesta djur bor inom 100 meter från parningsdammen.

Ägg och larver utvecklas i skogsdammar och tillfälliga vattensamlingar utan fisk, som torkar ut tillräckligt ofta för att hålla fiskarna ute. Under vinterhalvåret ligger djuren under jorden. På våren, de första regniga nätterna efter tövädret, vandrar hundratals eller tusentals djur till parningsdammarna på en enda natt. Hanarna kommer först.

Skötsel

TERRARIET

Ett vuxet djur klarar sig på 50 × 30 cm bottenyta, två vuxna på minst 75 × 30 cm. Golvyta är viktigare än höjd, och 30 cm i höjd räcker. Använd en plastbehållare med tätslutande lock och små ventilationshål eller ett glasterrarium med nätlock; locket ska sitta fast. Bottnen ska vara minst 10 cm djup, så att djuret kan gräva ner sig.

Använd fuktig matjord utan gödning, perlit och tillsatser, kokosfibrer eller en blandning av de två. Låt ena änden vara något torrare än den andra, så att djuret själv kan välja. Undvik torv och andra sura underlag, som kan ge förlust av salter i kroppen, och använd aldrig bark eller flis av ceder och tall, för oljorna är giftiga för amfibier. Ta bort träck och foderrester flera gånger i veckan och byt bottensubstratet varje månad.

Ge minst ett gömställe per djur, t.ex. ett halvt rör, en bit bark utan vassa kanter eller en flat sten. Använd inte grus; stenar som dekoration ska vara större än djurets huvud. Fuktigt, oblekt hushållspapper med hopskrynklade bitar som gömslen lämpar sig för karantän. Nya djur sätts i karantän för sig.

Läs mer: Karantän och hygien

TEMPERATUR

På dagen ska det vara 14-20 °C och på natten 10-16 °C. Arten är kylälskande och mest aktiv vid 10-21 °C. Håll temperaturen under 24 °C: värme är mycket farligare än kyla, och flera dagar över 25 °C kan kosta djuret livet. Använd ingen värmelampa eller värmematta. Placera behållaren svalt, utan direkt sol, t.ex. i en källare eller i ett svalt rum mot norr.

Vid svalare hållning äter djuren mindre. På vintern minskar aptiten ofta, även vid rumstemperatur. Fast vintervila är inte nödvändig.

Läs mer: Värme och temperatur Läs mer: Vintervila och årstider

LUFTFUKTIGHET OCH SPRAYNING

Bottensubstratet ska vara fuktigt, men aldrig blött eller geggigt, för djuret tar upp vatten genom huden och dricker inte med munnen. Ett fuktigt bottensubstrat ger 80-95 % luftfuktighet. Spraya bottensubstratet med avklarat vatten eller källvatten när ytan ser torr ut, så att det en kort stund bildas små pölar. I torra rum kan det behövas varje dag, i fuktiga rum en gång i veckan. God ventilation förebygger hudinfektioner.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

VATTEN OCH VATTENKVALITET

En låg, tung vattenskål är en bra säkerhet: blir bottensubstratet för torrt kan djuret lägga sig i skålen. Vattnet ska vara så lågt att djuret lätt kommer upp, och får inte vara djupt, för vuxna djur är dåliga simmare. Byt vattnet var 3:e-4:e dag.

Använd kranvatten behandlat mot klor och kloramin eller källvatten med ett pH mellan 6 och 8. Destillerat, avjoniserat och sterilt vatten får inte användas, för det är för rent och ger störningar i kroppens salter. Samma vatten används till besprutning och för att väta händerna innan djuret hanteras.

LJUS OCH UVB

Arten är nattaktiv och lever dold under jorden, så den behöver inget särskilt ljus och inte heller UVB. Kraftigt UV-ljus kan skada ögon och hud hos amfibier. Dagsljus i rummet eller ett lysrör utan värme på dagen och mörker på natten ger en bra dygnsrytm. Behållaren får inte stå i direkt sol.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

Vuxna djur äter daggmaskar, kompostmaskar, syrsor, kackerlackor och små sniglar. Daggmaskar är det bästa huvudfodret, för de har ett bra förhållande mellan kalk och fosfor; skär dem i bitar åt små djur. Syrsor är fattiga på kalk och ska matas med näringsrikt foder i förväg eller pudras med kalk och vitaminer en till två gånger i veckan. Vaxmottlarver och nyfödda möss är feta och ges bara sällan, för djuret blir lätt för tjockt. Foderdjur ska vara mindre än djurets huvud.

Djuret jagar på rörelse och ignorerar oftast dött foder och pellets; maskar och insekter hålls med en pincett framför nosen. Vid 15-20 °C matas vuxna två till tre gånger i veckan, vid svalare än 16 °C en gång i veckan. Ge vad djuret äter på tio minuter till några timmar och ta bort syrsor som inte har ätits upp efter några timmar, för de kan bita djuret.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

BETEENDE OCH HANTERING

Vuxna djur ligger dolda större delen av tiden och kommer fram på natten för att jaga. Arten är fridsam och biter sällan. Utanför parningstiden lever de ensamma, och mot artfränder i gömslen och vid fodret kan djuren vara aggressiva. Två djur av samma storlek kan dela en behållare på minst 75 × 30 cm om vart och ett har sitt gömställe och får mat för sig; ivriga djur kan nafsa varandra i svans och tår under utfodringen.

Huden är tunn och genomsläpplig, och salter och oljor från händerna kan skada den. Hantera djuret så lite som möjligt, med rena, blöta händer, och tvätta händerna efteråt. Djur ska inte flyttas till en annan behållare för att äta.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Djuren blir könsmogna efter 2-7 år, snabbast i de varmaste delarna av utbredningsområdet och långsammast mot norr. Hanen känns igen på en större kloak än honans, tydligast under parningstiden. Honorna blir oftast större.

PARNING

Parning och äggläggning sker på våren, från slutet av december i söder till maj i norr, efter regn och stigande temperatur. Hanarna kommer först till vattnet och stannar där längre än honorna. Hanen dansar runt honan, lägger upp till 80 spermatoforer, och honan tar upp dem i kroppen. Avel inomhus är mycket svår, eftersom djuren måste ha årstidernas växlingar med vintervila, regn och stigande temperatur. Vad som utlöser parningen i fångenskap är inte dokumenterat.

ÄGG OCH LARVER

Äggen läggs i fasta, runda gelékulor på 6-10 cm på vattenväxter och nedsänkta kvistar. Gelén är klar eller mjölkvit. Honan lägger 100-370 ägg per säsong, ofta omkring 200, fördelade på flera klumpar. Äggen kläcks efter 4-7 veckor, beroende på vattentemperaturen. Det finns ingen yngelvård.

Nykläckta larver är 12-17 mm och behöver levande smådjur i vatten som dafnier, mygglarver och små kräftdjur. Efterhand som de växer tar de större byte som märlkräftor, vattengråsuggor och insektslarver. Håll larver av jämn storlek tillsammans och sortera dem ofta, för de blir kannibaler vid trängsel eller svält. Vattnet ska vara svalt, rent och filtrerat; protozoinfektioner är vanliga hos kläckta larver i fångenskap.

METAMORFOS

Larverna blir kvar i vattnet i 2-4 månader innan de förvandlas. Gälarna krymper, fenkanten på svansen försvinner och djuret går upp på land. Sänk vattennivån och ge lätt tillgång till land när tecknen kommer.

De nyförvandlade ungarna är 3-6 cm långa och får sina gula fläckar inom en vecka. När förvandlingen är avslutad flyttas de till ett terrarium för vuxna.

UPPFÖDNING AV UNGAR

De nyförvandlade ungarna sätts på fuktigt hushållspapper eller fuktig matjord utan torv, med gömslen, och matas med små daggmaskar, små syrsor och bitar av maskar. Mata dem oftare än vuxna. Mängder och intervall för ungarna är inte dokumenterade. Håll bottensubstratet fuktigt och svalt, under 24 °C, och sortera ungarna efter storlek.

Hälsa och vanliga misstag

Arten är härdig, men dessa problem är vanliga:

- För varmt: över 24 °C belastar djuret, och flera dagar över 25 °C kan vara dödliga.
- Fetma hos vuxna djur: mata måttligt och använd nyfödda möss och vaxmottlarver sällan.
- Surt bottensubstrat, t.ex. torv: ger förlust av salter. Undvik torv och bark av ceder och tall.
- Syrsor utan kalktillskott: kan ge skelettsjukdom.
- Uppslukat grus eller stenar: kan vara dödligt.
- Uttorkning: håll bottensubstratet fuktigt och ge en vattenskål.
- Bett mellan larver: skador på gälar och ben. Sortera efter storlek.

Salamandrar kan bära svampsjukdomen Bsal (*Batrachochytrium salamandrivorans*), som är dödlig för många arter. Sätt nya djur i karantän i flera veckor och tvätta händer och redskap mellan behållare.

Gå till en veterinär med kunskap om amfibier om djuret vägrar mat under längre tid, har öppna sår eller har svullnader.

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.